

„Zygmunt Szczęsny Feliński – twórca dziewiętnastowieczny” – streszczenie

Zygmunt Szczęsny Feliński jest dziewiętnastowiecznym pisarzem (myślicielem i poetą). W 1863 r., jako arcybiskup warszawski, został zesłany w głąb Rosji, do Jarosławia nad Wołgą. Tam powstała znaczna część jego twórczości. Do naszych czasów zachowała się część wierszy oraz dwa dłuższe poematy: *Prakseda* oraz *Oskar i Wanda*.

W utworach Felińskiego zauważalna jest różnorodność nurtów, składających się na kulturę dziewiętnastowieczną. Polscy literaturoznawcy w XX wieku podjęli badania nad kategorią dziewiętnastowieczności, opierając się na przekonaniu, że różnorodne epoki (takie jak romantyzm i pozytywizm) oraz kierunki uznawane za sprzeczne, w rzeczywistości stanowią jedność. Poematy Felińskiego stanowią przykład powiązań pomiędzy odrębnymi nurtami myślowymi i artystycznymi XIX wieku.

Pierwszy rozdział rozprawy jest zgromadzeniem wniosków z badań literaturoznawczych dotyczących dziewiętnastowieczności. Jego efektem jest konkretyzacja definicji tej kategorii. Drugi rozdział stanowi biografię Zygmunta Szczęsnego Felińskiego przedstawioną według trzech głównych idei dziewiętnastowiecznych (zaczepniętych z definicji Tomasza Sobieraja): historyzmu, indywidualizmu i wolności. Rozdział trzeci przedstawia twórczość Felińskiego w zarysie i jest próbą klasyfikacji gatunkowej jego utworów. W czwartym rozdziale zawiera się interpretacja tekstów pisarza – także według idei dziewiętnastowiecznych, lecz tym razem wyłonionych przez autorkę rozprawy. W obszarze myśli dziewiętnastowiecznej, a szczególnie reprezentującej ją myśli Felińskiego, autorka zauważyła napięcia, które wyraziła poprzez zestawienia idei. Posłużyły one jednocześnie za tytuły podrozdziałów: *Historyzm – codzienność*, *Polityka – życie prywatne*, *Moralność katolicka – moralność patriotyczna*, *Miłość – metafizyka*.

Interpretacja twórczości Felińskiego, jak również jej kontekstów, wskazuje, że znaczącą ideą dziewiętnastowieczności jest ofiara. Idea ta porządkowała myślenie człowieka XIX wieku. Nie występuje ona jednak w żadnej z powstałych definicji dziewiętnastowieczności. Duże znaczenie w myśli Felińskiego ma także filozofia chrześcijańska, podobnie jak w myśli innych polskich autorów tworzących w wieku XIX. Niniejsza dysertacja wskazuje aspekty w ich twórczości, w których ujawnia się filozofia chrześcijańska, a szczególnie katolicka, takie jak: Opatrzność, perspektywa świata nadprzyrodzonego, a także miłość Agape. W rozprawie zostały więc wskazane, przez pryzmat tekstów Felińskiego, wybrane obszary istotne dla polskiej myśli dziewiętnastowiecznej.

Agata Kłosek